# Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4599/2010, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.4599.2010.1

**Číslo:** 18/2012

**Právní věta:**

Žalobě podané proti úpadci po prohlášení konkursu na jeho majetek pro nároky, které se týkají majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, nelze se zřetelem k ustanovením § 14 odst. 1 písm. a/ a d/ zákona č. 328/1991 Sb. (ve znění účinném do 31. 12. 2007) vyhovět ani rozsudkem pro zmeškání. Pro závěr, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání ve smyslu ustanovení § 153b odst. 1 o. s. ř., neboť úpadce není v takovém sporu po dobu trvání účinků konkursu pasívně věcně legitimován, není rozhodné, že skutečnost, že byl prohlášen konkurs na majetek žalovaného, vyšla v řízení najevo až v souvislosti s odvoláním žalovaného (úpadce) proti rozsudku pro zmeškání.

**Soud:** Nejvyšší soud

**Datum rozhodnutí:** 30.08.2011

**Spisová značka:** 29 Cdo 4599/2010

**Číslo rozhodnutí:** 18

**Číslo sešitu:** 2

**Typ rozhodnutí:** Rozsudek

**Hesla:** Konkurs, Rozsudek pro zmeškání

**Předpisy:** § 13 odst. 6 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 14 odst. 1 písm. a) ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 14 odst. 1 písm. d) ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 153b o. s. ř.
§ 20 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 205b o. s. ř.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

*Žalobou podanou 5. 11. 2007 se žalobce L. V. domáhal vůči žalovanému R. M. zaplacení částky 114 309 Kč. Žalobu odůvodnil tím, že žalovaný (jako úvěrový dlužník) se smlouvou o úvěru ze dne 9. 4. 1998 zavázal vrátit věřiteli Č. družstevní spořitelně do 9. 4. 2001 poskytnutý úvěr ve výši 50 000 Kč, včetně smluvního úroku ve výši 24 %. Pro případ prodlení se žalovaný zavázal zaplatit věřiteli smluvní pokutu v částce 25 000 Kč. Žalobce dále poukázal na to, že úvěrovou pohledávku zajistil ve smyslu ustanovení § 303 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ručitelským prohlášením on, M. S. a L. M. Vzhledem k tomu, že žalovaný splnil svůj dluh vůči věřiteli pouze*

*částečně, byl společně a nerozdílně s ručiteli rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 5. 4. 2005, který nabyl právní moci 15. 6. 2005, zavázán zaplatit právnímu nástupci věřitele společnosti I., s. r. o., částku 29 460,57 Kč s úrokem z prodlení 24 % z částky 28 063,47 Kč od 10. 4. 2001 do zaplacení, úrokem z prodlení ve výši 16,7 % z částky 29 460,57 Kč od 10. 4. 2001 do zaplacení a smluvní pokutu ve výši 25 000 Kč. Dále žalobce uvedl, že v důsledku nařízené exekuce zaplatil namísto úvěrového dlužníka v době od 6. 1. 2006 celkem 135 581,80 Kč, z čehož bylo na úhradu jistiny úvěru, úroku z prodlení a smluvní pokuty určeno 114 309 Kč, jež od žalovaného požaduje k náhradě.*

*Rozsudkem „pro zmeškání" ze dne 4. 6. 2008 uložil O b v o d n í s o u d pro Prahu 10 žalovanému zaplatit žalobci částku 114 309 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).*

*Soud poukázal na to, že žalovaný se nedostavil k prvnímu jednání, které se ve věci konalo 4. 6. 2008, ačkoliv mu bylo předvolání k tomuto jednání doručeno do vlastních rukou dne 15. 5. 2008 společně se žalobou a poučením o následcích nedostavení se k jednání; přítomný žalobce pak navrhl vyhovět žalobě rozsudkem pro zmeškání.*
*Na tomto základě soud – cituje ustanovení § 153b odst. 1 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – dospěl k závěru, že byly splněny všechny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání.*

*Žalovaný v odvolání namítal, že již usnesením ze dne 1. 6. 2005, které nabylo právní moci 6. 6. 2005, prohlásil Městský soud v Praze konkurs na jeho majetek, takže žaloba měla být zamítnuta s poukazem na ustanovení § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV"), pro nedostatek (jeho) pasivní legitimace ve sporu.*

*M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 20. 4. 2010 rozhodl o tomto odvolání tak, že potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).*

*Odvolací soud uvedl, že podle ustálené soudní praxe platí, že dospěje-li soud prvního stupně k závěru, že byly splněny ostatní předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, jeho právní posouzení věci se omezuje v zásadě již jen na to, zda by vydáním rozsudku nedošlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky (zjednodušeně řečeno, zda by nešlo o rozsudek konstitutivní povahy) a na závěr, že nejde o věc, v níž nelze uzavřít nebo schválit smír. Další právní posouzení věci pak tkví v úvaze, zda podle žalobních tvrzení, která se pro zmeškání žalovaného stala nespornými, lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá; potud poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98 (toto usnesení bylo uveřejněno v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročníku 2000, pod číslem 80).*

*Dále odvolací soud dovodil, že skutkové okolnosti tvrzené v žalobě opodstatňují závěr, že na jejich základě lze podle příslušných předpisů hmotného práva přisoudit plnění, jehož se žalobce domáhal. Nejde o věc, ve které by nebylo možné uzavřít a schválit smír, ani o případ, kdy by rozsudkem došlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky. K vydání rozsudku pro zmeškání tak byly splněny všechny formální předpoklady stanovené v § 153b o. s. ř. Podle odvolacího soudu též nebyly zjištěny vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. a námitky žalovaného nemohou obstát, neboť nejsou žádným z důvodů uvedených v § 205b o. s. ř.*

*Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jež má za přípustné ve smyslu „§ 237 odst. 3 o. s. ř.", namítaje, že rozhodnutí soudů obou stupňů spočívají na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu*

*řízení.*

*Konkrétně dovolatel namítá, že vzhledem k tomu, že výše označeným usnesením ze dne 1. 6. 2005 byl prohlášen konkurs na jeho majetek, měla být později podaná žaloba zamítnuta s poukazem na ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) a d) ZKV pro nedostatek jeho pasivní věcné legitimace. Míní, že tím, že ztratil oprávnění nakládat s majetkem, odpadla možnost uzavření a schválení smíru a rozsudek pro zmeškání tak neměl být vydán.*

*Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, když je nepovažuje ani za přípustné, ani za důvodné. Odvolací soud podle něj rozhodl o odvolání v souladu s judikaturou k ustanovení § 153b o. s. ř., respektive § 205b o. s. ř.*

*N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.*

**Z o d ů v o d n ě n í :**

Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí ve věci samé spatřuje v řešení otázky, zda na možnost rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání má vliv skutečnost, že před podáním žaloby byl na majetek žalovaného prohlášen konkurs podle zákona o konkursu a vyrovnání. Potud jde o otázku dovolacím soudem dosud nezodpovězenou.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.
Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 13 odst. 6 ZKV účinky prohlášení konkursu nastanou vyvěšením usnesení na úřední desce soudu, který konkurs prohlásil. Tímto okamžikem se dlužník stává úpadcem.

Ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) ZKV pak určuje, že prohlášení konkursu má – mimo jiné – tyto účinky:

> a) oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce. Právní úkony úpadce, týkající se tohoto majetku, jsou vůči konkursním věřitelům neúčinné. Osoba, která uzavřela s úpadcem smlouvu, může od ní odstoupit, ledaže v době jejího uzavření věděla o prohlášení konkursu.
>
> (…)
>
> d) řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, mohou být zahájena jen na návrh správce nebo proti správci; jde-li o pohledávky, které je třeba přihlásit v konkursu (§ 20 odst. 1), může být řízení, s výjimkou řízení o výkon rozhodnutí, zahájeno jen za podmínek uvedených v § 23 a 24.

Dle ustanovení § 20 ZKV konkursní věřitelé přihlásí své pohledávky, a to ve lhůtě stanovené v usnesení o prohlášení konkursu, i když se o nich vede soudní řízení nebo se provádí výkon rozhodnutí. Současně uvedou, zda uplatňují oddělené uspokojení (§ 28), jakož i jiné důvody pro přednostní pořadí při rozvrhu (odstavec 1). Přihlásit lze i pohledávku vázanou na podmínku. Ručitel takto přihlašuje svoji pohledávku, která mu vůči úpadci vznikne, bude-li za něho plnit jeho závazek

vůči věřiteli. Obdobně přihlašují své pohledávky i osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky oddělených věřitelů vůči úpadci (§ 27 odst. 5) (odstavec 4).

V této podobě (pro věc rozhodné) platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání jak v době prohlášení konkursu na majetek žalovaného (1. 6. 2005), tak v době podání žaloby (5. 11. 2007). S přihlédnutím k ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), přitom takto vymezené účinky prohlášení konkursu trvaly i v době vydání rozhodnutí soudů obou stupňů, tedy po 1. 1. 2008, kdy byl zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1 a 434 insolvenčního zákona).

Podle ustanovení § 153b o. s. ř., ve znění účinném v době vydání rozsudku pro zmeškání, zmešká-li žalovaný, kterému byly řádně doručeny do jeho vlastních rukou (§ 45b) žaloba a předvolání k jednání nejméně deset dnů a ve věcech uvedených v § 118b nejméně třicet dnů přede dnem, kdy se jednání má konat, a který byl o následcích nedostavení se poučen, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, a navrhne-li to žalobce, který se dostavil k jednání, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání (odstavec 1). Rozsudek pro zmeškání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), nebo došlo-li by takovým rozsudkem ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky (odstavec 3).

Dle ustanovení § 205b o. s. ř. (ve znění, jež od vydání rozsudku pro zmeškání nedoznalo změn) u odvolání proti rozsudku pro uznání nebo proti rozsudku pro zmeškání jsou odvolacím důvodem jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání (§ 153a, 153b).

Nejvyšší soud již pod bodem XXIII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 52/1998“ nebo „stanovisko“), str. 188-190 (364-366), uzavřel, že úpadce prohlášením konkursu neztrácí způsobilost být účastníkem řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do podstaty, ani způsobilost procesní. Žalobu podanou úpadcem po prohlášení konkursu pro nároky, které se týkají majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, je třeba zamítnout proto, že dispoziční oprávnění k majetku konkursní podstaty přešla na správce konkursní podstaty, tj. pro nedostatek aktivní věcné legitimace. Tamtéž dodal, že uvedené závěry se obdobně uplatní, je-li po prohlášení konkursu podána žaloba proti úpadci. K tomu srov. dále shodně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2006, sp. zn. 29 Odo 765/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1259/2006, nebo usnesení ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4624/2008 (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. 1. 2001 jsou tato rozhodnutí veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). V usneseních sp. zn. 29 Odo 1259/2006 a 29 Cdo 4624/2008, jakož i v rozsudku ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3485/2009, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročníku 2011, pod číslem 57, k tomu Nejvyšší soud doplnil, že po skončení konkursu se dlužníkova pasivní legitimace v uvedených sporech (v důsledku zpětného přechodu dispozičních oprávnění ze správce konkursní podstaty na dlužníka) obnovuje.

Účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka nastávají (v intencích § 13 odst. 6, věty první, ZKV) ex lege (bez dalšího) již vyvěšením usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce soudu, který konkurs prohlásil, bez ohledu na to, zda o něm subjekty dotčené konkursem vědí nebo vědět mohou (srov. závěry obsažené v bodě XXIV. stanoviska, str. 190 (366), v bodě XXVI. stanoviska, str. 194 /370/, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 20 Cdo 340/2000, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2000, pod číslem 122, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1728/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2009, pod číslem 173 a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo

2181/2008, uveřejněném pod číslem 95/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Účinky prohlášení konkursu přitom dopadají (v tom ohledu, že vědomost o tom, že nastaly, se presumuje, jakmile bylo usnesení o prohlášení konkursu vyvěšeno na úřední desce konkursního soudu) nejen do poměrů právnických a fyzických osob dotčených konkursem, nýbrž i do poměrů obecných soudů, které jsou povinny vyvodit z toho, že tyto účinky nastaly, odpovídající důsledky (popsané zákonem a ustálenou judikaturou). Účinek prohlášení konkursu uvedený v § 14 odst. 1 písm. d) ZKV pak má ten důsledek, že (již) neumožňuje vyhovět žalobě podané proti úpadci po prohlášení konkursu na jeho majetek pro nárok, který má být uspokojen z majetku konkursní podstaty; dispoziční oprávnění k majetku konkursní podstaty přešla na správce konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ ZKV) a úpadce nemá v takovém sporu pasivní věcnou legitimaci.

Z výše citovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu (sp. zn. 29 Odo 765/2005, 29 Odo 1259/2006, 29 Cdo 4624/2008 a 29 Cdo 3485/2009), ve spojení s jednoznačnou dikcí ustanovení § 14 odst. 1 písm. d) ZKV, jež tam formulované omezení výslovně vztahuje i na pohledávky, jež při řádném chodu věcí mohly být přihlášeny do konkursu postupem dle § 20 a násl. ZKV – srov. spojení „jde-li o pohledávky, které je třeba přihlásit v konkursu (§ 20 odst. 1)“, se přitom podává, že důvod zamítnout žalobu proti úpadci je typově dán právě ohledně takových pohledávek jako je pohledávka žalobce (pohledávka z titulu ručení mohla a měla být přihlášena do konkursu vedeného na majetek úvěrového dlužníka ve smyslu ustanovení § 20 odst. 4 ZKV jako pohledávka vázaná na podmínku).

Výklad podávaný soudní praxí je rovněž jednotný potud, že základem pro vydání rozsudku pro zmeškání mohou být jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá. Neúplná tvrzení, z nichž takový závěr odvodit nelze, nebo tvrzení, která jsou s žalobním návrhem (tzv. petitem) v rozporu, neumožňují vyhovět návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání; shodně srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94, uveřejněné pod číslem 45/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2272/2000, uveřejněného pod číslem 40/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, případně též odvolacím soudem zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2048/98.

Ve světle výše formulovaných závěrů pak Nejvyšší soud uzavírá, že skutková tvrzení obsažená v žalobě v této věci nevedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá, proti žalovanému, který je v konkursu (proti úpadci). Naopak, na základě takto formulovaných žalobních tvrzení lze žalobu směřující proti žalovanému, který je v konkursu (proti úpadci), jen zamítnout, s poukazem na to, že prohlášením konkursu přišel – v intencích § 14 odst. 1 písm. a) a d) ZKV – pro takový spor o pasivní věcnou legitimaci.
Vzhledem k tomu, že prohlášení konkursu na majetek účastníka sporu (lhostejno, zda k němu došlo před zahájením soudního řízení nebo až v jeho průběhu) je právní skutečností, jejíž znalost soudem, u kterého takový spor probíhá, se předpokládá (stejně jako u ostatních subjektů dotčených konkursem), jakmile bylo usnesení o prohlášení konkursu vyvěšeno na úřední desce konkursního soudu (účinky prohlášení konkursu nastávají takovým vyvěšením bez zřetele k vědomosti dotčených subjektů o něm), je pro výsledek řízení právně bez významu, že tato skutečnost vyšla najevo až tím, že na ni žalovaný (úpadce) poukázal v podaném odvolání.

Jinak řečeno, žalobě podané proti úpadci po prohlášení konkursu na jeho majetek pro nároky, které se týkají majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, nelze se zřetelem k ustanovením § 14 odst. 1 písm. a) a d) ZKV vyhovět ani rozsudkem pro zmeškání. Pro závěr, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání ve smyslu ustanovení § 153b odst. 1 o. s. ř., neboť úpadce není v takovém sporu po dobu trvání účinků konkursu pasivně věcně legitimován, není rozhodné, že skutečnost, že byl prohlášen konkurs na majetek žalovaného, vyšla v řízení najevo až v souvislosti s odvoláním žalovaného (úpadce) proti rozsudku pro zmeškání.

Právní posouzení věci odvolacím soudem (jenž dovolatelův poukaz na prohlášení konkursu neměl za způsobilý odvolací důvod ve smyslu § 205b o. s. ř.) tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí v plném rozsahu zrušil; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

V další fázi řízení soud prvního stupně nepřehlédne, že konkurs na majetek žalovaného byl v mezidobí zrušen po splnění rozvrhového usnesení s tím, že zrušení konkursu je vykonatelné ode dne právní moci usnesení (usnesením Městského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2011). Soud bude také věnovat náležitou pozornost otázce příjmení žalovaného. V žalobě a v rozsudcích soudů nižších stupňů je žalovaný označován jako „M-ař“, kdežto v usneseních soudu prvního stupně a odvolacího soudu a ve výpisu z centrální evidence obyvatelstva jako „M-ář“. Příjmením „M-ář“ se žalovaný označuje též v podáních, jež ve věci činil.